

СТАНОВИЩЕ

на проф. Емил Трайчев Стоянов

по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“
по професионално направление 2.4. Религия и теология (Сравнително
богословие), обявен от СУ „Св. Климент Охридски“ в ДВ, бр.

52/27.06.2025 г. за нуждите на Богословския факултет

В документацията за участие в конкурса за доцент гл. ас. д-р прот. Сава (Щони) Райчев Кокудев е представил впечатляваща палитра на яркото си присъствие в съвременното пространство на православното догматическо богословие у нас и на православното богословие изобщо. Фокусът е интердисциплинарен (богословски и културологичен). В този сравнително-богословски мащаб осезателно и завладяващо се усеща комплексния характер на изследователското наблюдение, средоточията на научното търсене и пресичането на гравитационните полета между богословието и културологията. Пред очите на читателя се разгръща един суверенен свят, който не издига свои граници, защото поддържа любопитството си към това извън тях, и към това, което се таи в неоградения вътрешен периметър като неочаквана другост. Бях запознат с повечето текстове на о. Сава, и сега подчертано мога да заявя, че ги виждам аналитично подвластни в съвкупност. Нещо, което очевидно трябва да се причисли към оскъдните ползи от административните процедури при академичното израстване. И понеже закононото становище наподобява писмо с множествен адрес, аз се решавам да добавя следното:

В заявлението си да бъде допуснат до участие в конкурса за доцент по теология под точка осем кандидатът е представил медицинско свидетелство, удостоверяващо неговото психично здраве. Според мен напълно излишно. Защото да се посветиш при днешните условия на хуманитарно поприще, ако

цитирам Кърт Вонегът от книгата му „Котешка люлка“: „Не трябва непременно да сте луд, за да работите при нас, но все пак помага“. Въздействието на творчеството на кандидата е поразително и внушаващо доверие на фона на аматьорските напъни на мнозината (или по-добре малцината), пишещи в областта.

На преден план са двата монографични труда – „Тайнство и Есхатон. Светотайнственият дебат от Фераро-Флорентинския събор“ и „Тайнство и съборност на Църквата. Константинопол и Рим – дебатът от нач. XIII в.“.

„Тайнство и Есхатон. Светотайнственият дебат от Фераро-Флорентинския събор“ е хабилитационен труд. Изследването побира в себе си обемите на монография, търси многопосочност на анализа в концентрираната приемна среда на текста. Нещо повече, познанието, ориентацията и свободата в изграждането на темата са видимо по-пространни, отколкото е заложено, и това е ненатрапчивият код на изборността, съзнанието за порядък, в който няма изкушението за педантично очертаване на конкретния релеф и многословно обговаряне на детайла. Изследователското кредо е целенасоченост, яснота на погледа и перспектива при проследяване на структурните жалони на две богословски парадигми, на две опониращи си системи – Източната и Западната средновековна християнска традиция.

Заложено върху основата на спора за епиклезата на Фераро-Флорентинския събор, на сакраменталното осмисляне на Евхаристията и самото претворяване на светите дарове в Източната и Западната средновековна християнска традиция, това дело също така ненатрапчиво, както бе подчертано, се ситуира върху проблема за есхатологията. Отец Сава притежава несъмнената дарба на цитирането „под линия“, на внушението за по-големи пространства, които не са директно видими, но които дискретно тегнат към немногословна присъственост в обсега на периферното интелектуално зрение.

Анализът на отделните глави, на начина на „подялба“ между тях на основните тематични пространства, носи още доказателства за постигнато качество на изследването – това е търсенето с поглед навътре, откриване, както бе споменато в началото, на скритите обеми, на подтематични стойностни елементи, които докосват в дълбочина корените на по-късни форми на реализация. „В такъв смисъл диалогът от Ферара и Фларенция е и *наш* диалог“, заявява о. Сава, „диалог за самите нас и нашите пътища на вярата, нашите разбирания за тайнството и нашите *граници*“ (с. 2, Резюмета на трудовете).

Втората монография – „Тайнство и съборност на Църквата. Константинопол и Рим – дебатът от нач. XIII в.“, е публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд от о. Сава за присъждане на образователна и научна степен „доктор“. Това сравнително-богословско изследване се фокусира върху различното възприемане на главенството на папа в Рим, различието между Православието и Католицизма, разкриващо по-дълбокия проблем за католичността на Църквата. Или, ако перефразирам о. Сава, прилагането на два модела (евхаристийната еклисиология и универсалния модел) и евхаристиологичния критерий е „изходна позиция за нашето изследване върху дебата за католичния идентитет на Църквата в началото на XIII в.“ (с. 200).

Любопитното е, че върху основата на стриктно проследени процеси или отсъствия на процеси в пространството на Православието и Католицизма се разгръща проникновено констативно-визионерско (това в случая не е оксиморон) проникновение с наднационална значимост – един принос към все още научно необгледаните ниши на съвременното богословско мислене, задръстено от речесии на миналото и митологизация в движение на ставащото, от отгласвания от традицията или преподчинение към нея, бягството към поколенческа характерология и съзнанието за невъзможността ѝ.

Оттук недвусмислено ни води генетичната връзка към едно достойние на цялостната публикационна дейност на о. Сава. И това е нейният несъмнен научен принос. Въпреки че много често той се опира върху ясни панели на древната или по-късната богословска фактура, нито за момент не оставя приглушена и втората мощна страна на изследователските си интереси – дълбокото вникване в българската богословска действителност от последните години на миналия век до наши дни. Тази поливалентност на наблюдението обогатява сравнително-богословската аура на вижданията му, но и ни дава ключ за вникване в нашата национална идентичност и приобщаване към общата православна култура в единно, глобално съзнание за едно изключително духовно съвремие, „един възраждащ се *modus vivendi*, който предлага нови или по-скоро стари въпроси и предизвикателства пред съвременния свят“ (с. 204).

И накрая – езикът. Удовлетворен съм от чистотата му, от пестеливата латинизация, която при много случаи превръща критическия език в ребус, експедитивността и ефективността на терминологията. Отец Сава знае много точно какво иска да изрази и, когато достига до сърцевината на проблема, да не размива стилово видимостта му.

В текстовете му присъстват отправни насоки за следващи изследвания, което внушава усещането не само за изкристализирал текст, но и за заложили възможности за ново научно предизвикателство.

По буквата на закона в края на становището си, след неговото прочитане, аз трябва да кажа гласно „да“ за предложението за доцентура на гл. ас. д-р прот. Сава (Щони) Райчев Кокудев и затова сега го заграждам ясно в кавички, с което спазвам закона и писмено. Радвам се, че в Катедрата по Систематическо богословие моето „да“ ще спомогне за узаконяване на вече отстояно научно присъствие на наш колега.

Подпис: проф. Е. Трайчев Стоянов